

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravnništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserter) vzprejmlje upravnništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 14. maja 1897.

Politiški oddelek.

Ebenhochov šolski predlog.

Dne 14. t. m. so dr. Ebenhoch, Dipauli in tovariši v zbornici poslancev predložili predlog o premembi šolskega zakona. Mi smo že izrekli nekatere pomislike z narodnega stališča proti temu predlogu. Danes navedemo predlog sam, da ga čitatelji sami presodijo. Glasi se takole:

„Člen I. Naslednji paragrafi zakona z dne 14. maja 1869. l., naj se v prihodnje glase:

§ 1. Ljudska šola ima namen, vzgajati otroke npravno po naukih, njih vere, razvijati njih duševno delavnost, jim dajati za njih napredovanje in daljno izomiko za življenje potrebno znanje in izurjenost ter ustvariti temelj za vzgojo koristnih članov človeške družbe.

§ 2. Vsaka ljudska šola za katere ustanovitev in vzdrževanje plačuje troške država, dežela ali občina, bodisi popolnoma ali deloma, je javen zavod in kot tak pristopen vsem otrokom, kateri morajo šolo obiskovati. Na drug način ustanovljene in vzdrževane ljudske šole so privatni zavodi. Interkonfesionalne razmere ljudske šole ureja deželno zakonodajstvo.

§ 3. Učni predmeti na ljudskih šolah so: Veronauk, čitanje in pisanje, učni jezik, računanje v zvezi z naukom o geometričnih oblikah, kar je iz naravoslovja najpotrebnejše in otrokom umljivo, prirodopis, zemljepis in zgodovina s posebnim ozirom na domovino in na nje ustavo, risanje, petje in telovadba, katera je za dečke obligatna, za deklice neobligatna. Koliko je vsacega teh predmetov učiti, določa deželni šolski svet dogovorno z dež. odborom.

§ 4. Učne načrte na za ljudske šole in vse, kar se tiče notranje šolske uredbe, določa naučni minister, zaslišavši dež. šolsko oblast in s privoljenjem dež. odbora.

§ 5. Veronauk oskrbujejo in nadzorujejo pristojna cerkvena oblastva (predstojništva židovskih verskih občin). Deželna šolska oblast določa dogovorivša z dež. odborom

koliko ur je namenjenih veronauku, a najmanj morata biti namenjeni dve uri na teden, določiti pa mora to tudi dogovorno s pristojnim cerkvenim oblastvom (predstojništvom židovske verske občine), koder to zahteva deželna zakonodaja. V koliko naj učitelji uče veronauk, določa dež. zakonodajstvo dogovorno s pristojno cerkveno oblastjo (predstojništvom židovske verske občine).

§ 8. Naučni minister določa, zaslišavši deželno šolsko oblast in dogovorno z dež. odborom, a kjer to zahteva dež. zakonodajstvo, tudi dogovorno s pristojno cerkveno oblastjo (predstojništvom židovske verske občine), katere učne knjige in čitanke je dovoljeno rabiti v šoli. Izmej dovoljenih učnih knjig in čitank izbere dež. šolska oblast dogovorno z dež. odborom tiste, katere je rabiti.

§ 21. Dolžnost, obiskovati šolo začne se z dovršenim šestim letom in traja za vsakdanji pouk vsaj šest let; vse druge odredbe glede časa in načina obiskovanja šol določa dež. zakonodajstvo.

§ 35. Učno osobje učiteljišč sestoji iz ravnatelja, kateri vodi zajedno vadnico, iz dveh do štirih glavnih učiteljev, iz učitelja veronauka in potrebnih pomožnih učiteljev; imenuje je naučni minister na podlagi ternapredloga, kateri sestavi dež. šolska oblast dogovorno z dež. odborom. Učitelje veronauka imenuje najvišja cerkvena oblast, v katerem okrožju se nahaja dotični zavod. Vadnični učitelji so dolžni sodelovati pri vzgoji učiteljišnikov kot pomožni učitelji.

Člen II. Ta zakon stopi v veljavo začetkom šolskega leta, katero sledi razglašenju.

Nam ne ugaja § 3, ki prepušča deželnim odborom vpliv, da bodo vplivali na to, koliko naj se vsacega predmeta poučuje. Po pravici se bojimo, da bodo štajerski, koroški in isterski deželni zbor skušali to svojo oblast v to porabiti, da stesne jako učenje slovanščine. Štajerski Slovenci so se že morali boriti proti vplivu štajerskega deželnega odbora na ljudske šole. Tudi na Koroškem si je že dosedaj deželni odbor prisvajal neko pravico glede določevanja učnega jezika, ker dežela šole vzdržuje.

Ravno tako daje deželni zborom tak vpliv, da ga bodo mogli izrabljati proti Slovincem.

Nam nasprotni deželni zbori in odbori bodo se gotovo tudi poslužili § 8., da se v nove šole utihotapijo Slovanom neprijaznem duhu pisane knjige. Stvar je tudi važna, kajti duha, ki se ga mladina v šoli navzame, se pozneje težko iznebi. Naši nasprotniki so zvit, to smo imeli že dostikrat priložnost prepričati se, in zato je treba skrajne previdnosti, predno jim damo kako oblast v roke. Če bodo štajerski, koroški in isterski deželni odbor določali šolske knjige, gotovo dobimo le berila, v katerih se bode bolj očitno ali prekrito proslavljalo italijanstvo ali nemštvo, slovanstvo pa poniževalo. Tako se bodo popisovali le rimski, nemški, italijanski slavni možje, ravno tako opisovali slavni čini italijanskega in nemškega naroda, slovanski se bodo pa zamolčevali. Pisatelji za take knjige se bodo vedno dobili. Naravnost protiaustrijskega duha knjig vlada seveda ne bode pustila, a spretni sestavatelj tudi v avstrijski okvir spravi marsikaj Slovanom neprijaznega.

Najmanje pa nam ugaja § 35. Da pa ne bode kdo nas napak razumel, povemo naravno, da se ne izpodtikamo nad pravicami, ki jih ta paragraf priznava cerkveni oblasti. Slovenec bode na učiteljskih na Štajerskem, Koroškem in v Istri težko dobil službo, ako bode učni minister navezan na terno deželnega odbora. Kako bi Italijani v Istri radi uničili slovansko učiteljsko v Kopru. nam kažejo zadnji dogodki. Ne smemo misliti, da so napadi na slovanske vseučilišnike jedino delo italijanske mulerije, za njo stoje višji gospodje. Tudi deželni odbor isterski je najbrž s tem delom zadovoljen. Če se mu da v roke oblast, kakoršno določa § 35. Ebenhochovega predloga, bodo Italijani že gledali, da vzamejo učiteljsko slovanski značaj.

Vemo, da so pri nas ljudje, ki poreko, da ne smemo biti proti razširjenju deželne samouprave, ker bode nam koristilo, kadar dobimo zjedinjeno Slovenijo. Naš list je vedno za zjedinjeno Slovenijo, a reči moramo, da nikdo ne ve, kdaj jo dosežemo. Doseženje zjedinjene Slovenije bode se nam stavljalo mnogo težav. Sedanji deželni zbori, oziroma odbori nam lahko še mnogo škodujejo, predno dobimo zjedinjeno Slovenijo. Računati je nam z dejansko sedanostjo, ne pa z bodočo negotovostjo. Povedati pa moramo, da ne gojimo pomislekov z verskega stališča proti predlogu. Kar se tiče delitev otrok po veroizpovedovanjih, se popolnoma strinjamo in le želimo, da se bi podobna že zakonita določila glede razdelitve narodnosti. Pričakujemo od naših poslancev, da preskrbe, da se temu predlogu odbijejo za nas nevarnejše določbe, predno zakon postane.

Politični pregled.

Državni zbor je s 203 proti 103 glasom prešel na dnevni red o predlogih, naj se toži ministerstvo zaradi jezikovnih naredeb. Razprava o teh predlogih je bila v državnem zboru silno burna. Levičarji so kar besneli. Posebno je bil

nastal silen hrup, ko je minister Gleispach zagovarjajoč vladno predlogo se bil predrznil reči, da se mu kot juristu predlog niti resen ne zdi, ker se ne opira na noben zakon. Liberalci jeli so na to kričati, da ni nikdo mogel drugega razumeti in je predsednik moral sejo pretrgati. Pri obnovljenju seje so liberalci zopet kričali, a dali so se potolažiti, ko je minister grof Gleispach izjavil, da jih ni mislil razžaliti. Socijalisti so tudi glasovali za obtožbo ministerstva, pravijo pa, da le iz nasprotja proti vladi, ne pa zaradi jezikovnih naredeb samih, katere celo odobravajo po svojih glasilih. Zares čudni ljudje!

Badeniju se stališče že tako maje, da se že ugiblje, kdo bode naslednik njegov. Posebno v levičarskih krogih goje trdno nado, da se kmalu grofa Badenija iznebe. Kot nasledniki se imenujejo grof Thun in Schönborn in pa knez Alfred Liechtenstein. Mi Slovenci bi se nobenega teh mož ne mogli prav veseliti. Kar se tiče kn. za Alfreda Liechtensteina, je nemški konservativec. Njegova vlada bi morda nam nič ne školovala, a storila bi pa za nas tudi dosti ne, z ozirom na silne agitacije mej nemškim prebivalstvom. Grofa Thun in Schönborn sta pa taka nasprotnika Mladočehov, da bi se razbila sedanja večina, če katera teh dveh prideta na krmilo. Potem bi se pa nekaj nemških liberalcev izmuznilo v novo državnozbornsko večino, gotovo Slovanom le v škodo.

Levičarji in vlada. — Boj, ki so ga začeli liberalci proti vladi, ne velja le jezikovnim naredbam temveč ima še vse druge uzroke. Liberalce jezi, da se je osnovala večina brez njih in da grof Badeni tega ni preprečil. Proti vladi je posebno jezno židovstvo, ki za kulisami vodi vso akcijo. Židje se boje, da ne bodo od države imeli več tako mastnih zaslužkov, ako v večini ne bode zastopana liberalna stranka, ki povsod v prvi vrsti zastopa njih koristi. Židje so bili jako zadovoljni, da je grof Badeni bil ministerski predsednik postal, ker se je v Galiciji jako dobro razumel z židi. Nadejali so se, da s svojo odločno roko uniči tudi protisemitizem. Ker pa grof Badeni ni mogel uničiti dr. Luegerja in ker sedaj liberalcem v novi večini ni mogel ali ni hotel preskrbeti prostorčka za to pa tako strašna jeza nanj. Sedaj bi jim bila že grof Schönborn in Thun ljubša.

Pogodba z Ogersko. Predloge o pogodbi z Ogersko se predlože državnemu zboru še to pomlad, morda že prihodnji teden, če se le avstrijska in ogerska vlada dogovoriti glede doneska obeh državnih polovic k skupnim državnim stroškom. Vlada bode zahtevala, da se predloge izroče posebnemu permanentnemu odseku, to je odseku, ki bode zboroval tudi, ko državni zbor ne bode zbran. Na ta način bi do jeseni lahko predloge bile v odseku že rešene. Ko bode voljen permanentni odsek, hoče neki vlada tako odlagati državnozbornsko zborovanje glede na težaven političen položaj. Trgovska pogodba z Bolgarijo in podaljšanje premij za izvažanje sladkorja se rešita še pred prekinenjem zborovanja. Tema predlogoma tudi levica ne bode delala nobenih ovir.

Grško-turška vojska. — Mnogo so si obetali Grki od vojske s Turkom, a vidi se danes prav jasno, da bo konec vojske popolni poraz Grkov. Iz Farzala, kjer se je bila unela krvava bitka, pregnali so Turki Grke. Tudi pri Velestinu je bila grška brigada generala Smolenskega premagana. Morala se je umakniti. Smolenski je najboljši general in ima tudi najboljše vojake. Posebno pri Velestinu so se Grki dobro držali, vendar so bili premagani. Z ozirom na hrabrost, katero so Grki pokazali v tej bitki, je grška vlada, dasi so razmere za grško vojsko v obče slabo stale, vendar sklenila še ne odjenjati od nadaljevanja vojske. Nova vlada se je izrekla, da prej ne more vsprejeti posredovanja vevlastij, da doseže kak uspeh na bojišču. Nova vlada je upala vojno hitro prestrojiti in se je nadejala celo, da Grki Turke poženo iz Tesalije in udero v Makedonijo. Novi ministerski predsednik Rallis si je pač preugodno predstavljal kritičen položaj Grške. Mej tem, ko si je domišljala grška vlada kar z lahka za njo neugodni